

EØS-avtalen: Gir den rom for en aktiv europapolitikk?

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

1 april 2006

Sted

Oslo

Omstendigheter

Europabevegelsens rådsmøte (åpent møte)

1 Kjære venner,

Man skal ikke bli forledet av datoen 1. april. Det er en dag for spøk, men også en dag for alvor:

5

I dag, for 58 år siden - 1. april 1948 - startet den sovjetisk-styrte regjeringen i DDR blokaden av Vest-Berlin. Det ga støtet til en av de store konfrontasjonene under den kalde krigen, med frykt for sammenstøt mellom Sovjetunionen og Vesten. Flykorridoren kom etter hvert i gang for å berge befolkningen i Vest-Berlin. Denne dramatiske episoden framskyndet dannelsen av NATO og europeisk integrasjon i det vestlige Europa.

10

Så kan man lage spennende linjer i historien:

15

Denne uken, som ledet fram til 1. april i dette året, har vi hatt to besøk utenfra: Russlands statsminister Fradkov som har besøkt Oslo og Aukra, der gass føres i land fra Ormen Lange-feltet. Og i går hadde jeg med min tyske kollega Steinmeier til gassanlegget på Melkøya utenfor Hammerfest.

20

Tema er energi, sikkerhet, forsyning, europeisk infrastruktur, teknologiske kvantesprang, miljøhensyn og klimautfordringer. Bildet av den kalde krigens Europa er fjernt: Russland, Tyskland og Norge er på ulikt vis energipartnere; vi ser nye mønstre for europeisk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

25

Men mellom dramaet for 58 år siden og denne ukens besøk til Norge, ligger et historisk kapittel med europeisk integrasjon, med den tyske østpolitikken som

ledet til Helsingforsavtalene, avspenning, demokratiets gjennombrudd i Øst-Europa, den tyske gjenforeningen, Sovjetunionens avvikling, Warszawapaktens oppløsning og den historiske utvidelsen av NATO og EU.

30

Europa er blitt et sikrere sted. - Derfor er også Norge sikrere.

Ingen kan betvile det: Norges sikkerhet, Norges velferd og Norges utvikling er direkte avhengig av Europas utvikling.

35

Få land er så tett sammenvevd med Europa som vårt. Knappt noen vil mene at Norge ikke skal føre en aktiv europapolitikk. - Og det til tross for at vi har to folkeavstemninger bak oss som ga det samme resultatet; det norske folk sa nei til medlemskap i EU.

40

Dere i Europabevegelsen kjempet for et annet resultat ved begge korsveier. Jeg gjorde det samme ved den siste, da jeg selv hadde stemmerett. Men vi er så dypt forankret i den europeiske, demokratiske idéhistorien, at vi legger folkemeningen til grunn.

45

På ja-siden var det aldri noen tvil om akkurat den saken. Men det opphever altså ikke behovet for en aktiv europapolitikk, fordi virkeligheten ikke kan oppheves for et land med Norges interesser og beliggenhet.

50

Og da er vi tilbake i den norske virkeligheten, og spørsmålet jeg har stilt her i dag er heller ingen aprilspøk: "Gir EØS-avtalen rom for en aktiv europapolitikk?".

Mitt svar er: Ja. Og jeg skal forklare hvorfor:

55

EØS-avtalen er vår inngang til Europa, til det europeiske samarbeidet. Avtalen gjør at vi kan løse felles problemer, møte felles utfordringer, den gir oss mulighet til å fremme våre grunnleggende interesser og verdier.

60

Jeg er derfor ikke tvil om at EØS-avtalen gir rom for en aktiv europapolitikk. Ja, jeg vil mene at EØS-avtalen i seg selv er et uttrykk for en aktiv europapolitikk under omstendighetene, og at den for å virke etter hensikten forutsetter en aktiv europapolitikk.

La meg benytte anledningen, til dere her i Europabevegelsen, til å dele noen

tanker om hvor jeg mener vi bør gå i europapolitikken.

Jeg vil legge vekt på tre punkter:

- 70 For det første: EØS-avtalen var et uttrykk for aktiv og framsynt europapolitikk i sin tid.

Den gir muligheter, den er innovativ, og den har oppfylt forventningene. Den har fungert godt og gitt gode resultater.

75

Den hadde som mål å sikre at Norge kunne fortsette på den kursen vi satte gjennom mye av det tyvende århundre: En tett integrasjon i europeisk handel og vandel. Det har vi lykket med.

- 80 Den har gitt større gevinster enn mange hadde håpet, og mindre kostnader enn mange hadde fryktet. Dette bygger vi videre på.

Men - og det er mitt andre punkt: EØS-avtalen er tydelig på hva den dekker, men det er også en lang rekke områder den ikke dekker. Her må vi bruke vett og
85 fornuft til å finne andre samarbeidsformer.

Og i denne sammenheng tror jeg at vi kan bli bedre til å utnytte de mulighetene som skapes av EØS og våre andre avtaler med Den europeiske union. Jeg vil komme tilbake til akkurat dette, i en høyttenkning med dere.

90

For det tredje: Når Europa er så viktig for oss, fordrer det at vi har en god og innholdsrik europadebatt.

En god samtale, en kreativ og kritisk diskusjon, er forutsetning for god politikk.

- 95 En levende og livlig europadebatt må være vår viktigste ressurs i europapolitikken - ja, selve drivstoffet.

Debatten har dessverre ikke alltid fungert slik. Gnistene har ikke alltid ført oss videre. Etter mitt syn har europadebatten tilslørt, heller enn avdekket,

- 100 mulighetsrommet.

Debatten har vært holdt på skyttergravsnivå. Utsikten derfra er begrenset.

105 I mange år har det vært slik at nærmest hvert eneste tema som kommer opp tolkes i et "ja-eller-nei-til-medlemskaps-perspektiv". Det er ikke noe direkte galt i det, men debatten blir dominert av kjente spor, ofte av kjente aktører og ofte av få nye tanker.

110 Ja- og nei- siden vil bestå - og de bør bestå - fordi debatten om medlemskap på ingen måter kan defineres ut av norsk debatt. Men vi må kunne spørre, undre og reflektere over kjente spørsmål - men ikke minst nye spørsmål som kommer opp i et Europa som er i en så rivende utvikling.

115 Jeg vil derfor utfordre både ja-siden og nei-siden til å revitalisere europadebatten. - Ikke for å ta bort de skarpe kantene, men for å gjenfinne dybdene, dilemmaene, den europeiske dagsorden.

*****

120

La meg først presentere noen resonnementer til forsvar for EØS-avtalen, slik dere har bedt om.

Jeg vet at ikke alle er enig med meg. Her i Europabevegelsen har det også vært et
125 litt ambivalent forhold til EØS-avtalen:

På den ene siden har dere omfavnet avtalen fordi den har sikret et tett samarbeid med EU. Samtidig har dere kritisert den fordi den har vesentlige mangler, og dere har kritisert den fordi den tar luften ut av medlemskapsdebatten.

130

Begeistringen har ikke vært større i Nei til EU, selv om utgangspunktet der er et helt annet.

EØS er for lite for noen, og for mye for andre.

135

For Regjeringen - som dere leser i erklæringen fra Soria Moria - står EØS-avtalen helt sentralt. Det slås fast at avtalen er vår bærebjelke i samarbeidet med Europa, og at en aktiv europapolitikk er en hovedsatsing for oss.

140 Hvorfor bygger vi på EØS-avtalen?

Fordi EØS-avtalen i sin hovedsak har vist å ivareta sine hovedmålsettinger:

145 Nemlig å sikre Norge deltakelse i det indre marked, med fri bevegelighet for varer, tjenester, kapital og mennesker.

Dette har vi oppnådd. Dette ser vi effekter og resultater av hele tiden, hver dag, hver uke, hvor vi enn snur oss, i hverdagslivet, i arbeidslivet, og la meg kort nevne tre områder:

150

For det første: Norge er i dag en del av det indre marked på linje med EUs medlemsland. Bedrifter, virksomheter, arbeidsplasser og forbrukere i Norge nyter godt av dette, og de gis store muligheter, hver dag.

155 Vi vet at mye av eksportindustrien ligger i våre distrikter, derfor har EØS-avtalen også bidratt til å sikre næringsgrunnlaget og bosettingen der. Tallene er klare: 80 prosent av vår eksport går til EU-området og 70 prosent av vår import kommer derfra.

160 For det andre: Det er ikke bare næringslivet som har nytt godt av avtalen. Ta noen andre områder:

Siden begynnelsen av 1990-tallet har tusener av nordmenn deltatt i utveksling og samarbeidsprosjekter på forsknings- og utdanningsområdet. Bare gjennom Sokrates-programmet har om lag 20.000 norske studenter, elever og lærere
165 deltatt i utveksling i andre EØS-land.

Dette har gitt oss nettverk, venner, kolleger, språkkunnskaper, mobilitet, bedre kvalitet på utdanning og forskning, og gjensidig læring.

170

Og videre - se på kultursektoren: EØS-avtalen åpner for deltakelse i EUs rammeprogram for kultur, og dette har mange norske miljøer innen musikk, scenekunst, kulturvern, billedkunst og forlag benyttet godt.

175 Dette handler om tilgang til betydelige økonomiske midler, det handler om økt mobilitet, og om etablering av varige nettverk. De i alt 65 større EU-prosjektene som Norge har deltatt i de siste årene, støtter også våre nasjonale prioriteringer, slik som prosjekter som grensedialogen "Pikene på Broen" i Barentsregionen, barnekunstprosjektet "Glitterbird" eller "klangfugl", og Ålesunds arbeid i det
180 europeiske "Jugendstilnettverket", for å nevne tre helt ulike eksempler.

For det tredje: EØS-avtalen har også bidratt til å heve miljøstandardene i Norge på en rekke områder. Vi kan godt bli minnet om dette i vår selvtilfredshet på miljøområdet: EU er ofte i front når det gjelder å sette slike standarder.

Ja, alt dette kjenner dere til her i Europabevegelsen.

Slik jeg ser det, så har EØS-avtalen vært - og er - en viktig del av et større moderniseringsprosjekt i Norge - et prosjekt som tar sikte på å trygge og videreutvikle grunnlaget for arbeid og velferd - bygget på verdiskaping, fornyelse og høye miljøstandarder. Vi fremmer en slik utvikling ved å bryne oss på andre - på betingelser som sikrer like spilleregler.

EØS-avtalen har et bredt nedslagsfelt, et bredt virkefelt, og mange norske grupper er trukket inn i samarbeidet.

Så skal vi samtidig være åpne og ærlige: På noen områder og i noen enkeltsaker har EØS-avtalen ført med seg uønskede eller vanskelige omstillinger. På andre områder har regelverket vært unødvendig firkantet og stilt urimelige krav.

I slike situasjoner er det vår oppgave å gjøre det klart hvor vi er uenige og forsøke å endre regelverket:

Spørsmålet om regionalstøtte og differensiert arbeidsgiveravgift er eksempel på en slik sak. Sett i ettertid, synes det klart at vi i hovedsak har hatt rett i denne saken hele veien. Den norske ordningen var og er en smidig måte å gi regionalstøtte på. Europakommisjonen har nå endret regelverket, og vi arbeider for å få gjeninnført en god og effektiv ordning.

I Norge er vi dyktige til å gjennomføre EØS-regelverket. Det følger en lang norsk tradisjon, nemlig at vi snarlig innfører og gjennomfører vedtatte internasjonale avtaler og rettsakter i norsk rett og regelverk. På den siste rangeringen over dette kom vi på fjerdeplass.

Det er bra. Og jeg deler ikke det syn at dette plasserer oss på "førsteplass på avmaktens rangeringsliste", som lederen i Europeisk Ungdom har uttrykt det.

Nei, det er snarere et uttrykk for at vi har en god forvaltning. Det er et uttrykk for erfaringen fra at god gjennomføring faktisk kommer oss til gode. Det er

uttrykk for at felles regler og standarder samsvarer med våre ønsker og prioriteringer. Det er uttrykk for at det gir oss muligheter.

225 Siden jeg hadde anledning til å delta i forhandlingene om EØS-avtalen, så vil jeg også si noe annet positivt om den; nemlig det at den er en effektiv og innovativ konstruksjon:

230 Med det mener jeg å si at det er dessverre ikke slik at alle internasjonale avtaler gir de resultatene man hadde håpet og behov for. Og det er heller ikke slik at alle internasjonale avtaler unngår unødige byråkrati og dobbeltadministrasjon. Det kan vi beklage.

Men EØS-avtalen derimot, er en effektiv avtale:

235

For det første, i forhold til denne avtalens omfang krever den liten administrasjon, både i Norge og i EU. Det er etablert et velfungerende beslutningssystem og en overvåkingsmekanisme som også fungerer bra.

240 Derneft: EØS-avtalens dynamiske karakter er også noe innovativt. Stadig nye rettsakter legges til. Avtalen blir ikke utdatert. Det er vi som stadig blir oppdatert.

245 Men det er selvsagt et problem at samarbeidet i Europa utvikler seg på en lang rekke andre områder som ikke dekkes av avtalen. Det er imidlertid ikke i seg selv noe som EØS-avtalen kan lastes for. Dette må være et viktig element i den løpende europadebatten.

250 Disse egenskapene ved EØS-avtalen blir lagt merke til internasjonalt: Vassilios Skouris, som er Europadomstolens president, framhevet nylig at samarbeidet mellom EU og EFTA burde være et forbilde for hvordan man skal sikre dialog og samarbeid mellom rettslige institusjoner i internasjonal politikk. Jeg er enig med ham.

255 En tredje sterk side ved EØS-avtalen er at den har vært både robust og gitt resultater, selv om regningen for Norge ble stor.

Vi skal sende tydelige signaler til EU i en ny utvidelsesrunde om at Norge ikke kan stille i en annen kategori enn andre land.

EØS-avtalen har vært robust nok til å håndtere store endringer i Europa, inklusive EU-utvidelsen, og den har vært produktiv nok til å videreutvikle samarbeidet mellom Norge og EU.

265

*****

Så skal vi legge vekt på de lengre, historiske linjene: Ja, EØS-avtalen er dynamisk ved at den sikrer vedtak av nytt regelverk. Men den vil aldri gi oss deltakelse i hele bredden av samarbeid som vokser fram.

270

Jeg har her lyst til å vende blikket litt bakover i tid:

Vi må ikke glemme at EØS-avtalen kom i stand som en respons på planene om å lage det indre marked på midten av 1980-tallet. Og det er nå mer enn 20 år siden de første samtalene ble innledet mellom EFTA og EF i de såkalte høynivågruppene. Den avtalen vi snakker pent om i dag - i 2006 - er altså langt på vei svar på 1980-årenes utfordringer.

275

Idéen om å etablere et stort europeisk økonomisk område ble lansert av Jacques Delors i januar 1989. På EFTA - siden, med Gro Harlem Brundtland i spissen, fulgte man dette initiativet tett opp, og allerede våren 1989 ble et videre opplegg mellom EF og EFTA etablert.

280

EØS ble altså unnfanget i et helt annet Europa enn det vi ser i dag; ja, faktisk få måneder før de dramatiske omveltningene høsten 1989, da modige mennesker gikk ut i gatene, krevde sine rettigheter, klippet hull i gjerdene, krysset grensene og hakket løs på muren.

285

Siden har omveltningene skjedd i rekordfart:

290

EF er blitt til EU. Samarbeidet er utvidet til nye områder. Tyske og finske mark er blitt til euro. De opprinnelige 12 land i vest er blitt til 25 i hele Europa.

I dag er europeiske øyne vendt enda lengre øst, mot Hviterussland, hvor kampen om demokrati, deltakelse og menneskerettigheter pågår. Valget i mars var slett ikke i samsvar med prinsippene for frie og demokratiske valg, og sammen med EU og OSSE fordømmer vi arrestasjonene av opposisjonelle og

295

300 understreker at her står det et nytt slag for demokratiet i Europa.

Vi må heller ikke glemme at EØS-avtalen endret perspektiv da EFTA-siden ble kraftig forminsket da Sverige, Finland og Østerrike ble EU-medlemmer.

305 Men skipet ble ikke senket. Det sto stormen av.

I dette perspektiv er det en ytterligere kvalitet ved EØS-avtalen at den fortsatt fungerer godt.

310 Og selv om den ikke sikrer oss deltakelse på nye områder, så har den fungert som et springbrett for oss - innenfor for eksempel både justis- og innenrikspolitikken og forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitikken: For et par uker siden undertegnet vi avtalen om deltakelse i European Defence Agency, EDA.

315 Schengen-avtalen er et annet eksempel. Her fikk vi først beskjed fra EU om at vi ikke kunne være med. Da fløy vi EUs representanter opp langs den norske grensen og viste dem hva de måtte forsvare dersom Norge ikke kunne være med.

320 Robust og nyskapende. Disse egenskapene ved EØS-avtalen har gitt oss verdifull forutsigbarhet, fasthet og stabile rammer i en omskiftelig tid.

Så kan vi også legge til at avtalen har vært og er et velfungerende nasjonalt, politisk kompromiss:

325

Alle norske regjeringer - uavhengig av politisk farge eller basis i Stortinget - har kunnet styre videre på grunnlag av EØS-avtalen. Dette er ingen selvsagt ting på et felt hvor det til tider har blåst kraftig og vært store politiske spenninger, mellom motpoler.

330

Jeg tror vi ville ha opplevd en grad av betydelig ustabilitet og utrygghet dersom hver regjering de siste 15-20 år skulle ha meislet ut sin egen tilknytningsform.

335 Jeg vet at i manges øyne har EØS, som et kompromiss, vært nesten altfor suksesspreget. Jeg husker at stortingsrepresentant Jon Lilletun under EØS-forhandlingene alltid spurte om EØS var en "varig løsning"? Gro Harlem Brundtland, pleide da å svare; "EØS var en varig løsning - inntil noe nytt dukker

opp!"

340

*****

Regjeringen mener altså at det er mange gode grunner til å forsvare EØS-avtalen:

345

Den oppfyller målsettingene, den er effektiv og innovativ, den har vært robust og fruktbar, og den har fungert som et politisk kompromiss.

350

Men et forsvar for EØS kan som sagt ikke endre det forhold at avtalen er begrenset, at den ikke reflekterer hele EUs brede dagsorden, at den ikke speiler EUs fulle utvikling, på godt og vondt.

Og dette er mitt andre hovedemne i denne innledningen.

355

La oss derfor spekulere litt: Hvordan ville EØS-avtalen ha sett ut dersom vi skulle forhandle den fram i dag? Hva tror dere?

360

Det blir hypotetisk, men jeg tror at vi i Norge ville ha ønsket et mer omfattende samarbeid, som i større grad tok hensyn til Europaparlamentets økende rolle, og som bedre reflekterte samarbeidet innenfor områder som utenriks-, sikkerhets- og utviklingspolitikk. - En avtale som hadde sikret oss mer ordnet adgang til EUs ulike strategiske satsinger, fra Lisboa-strategien til energistrategien, som nå tar form.

365

På den annen side kunne det ha vært mer krevende å få til de institusjonelle ordningene vi fikk da vi forhandlet med et fullt EFTA-lag. To-pilar-løsningen er viktig for oss, selv om det vanskelig kan sies at pilarene balanserer!

370

Men formalitetene er viktige her: For med dagens avtale og oppsett har vi muligheter til å påvirke regelverket, selv om innflytelsen ikke er garantert.

Men ingenting kommer inn i norsk regelverk uten at vi selv bestemmer det.

375

Jeg mener med andre ord det er misvisende å si at EØS-avtalen har gjort Norge til et "(tele)faksdemokrati" - som noen hevder.

Samtidig må vi stikke fingeren i jorda, ta et blick på europakartet og på organisasjonskartet:

380

Norge er ikke i kjernen av Den europeiske union. Men på den annen side er vi heller ikke helt ute i periferien, og vi skal jo være de siste til å gjøre oss mindre enn vi er.

385 EØS-avtalen gir oss rett til å delta i tidlige faser av EUs beslutningsprosess. Men den gir oss ikke stemmerett. Vi sitter ikke rundt bordet når beslutningene fattes.

390 Vi må utnytte andre kanaler for innflytelse enn medlemsstatene, ofte mer uformelle.

Fordi vi er ute av syne, er vi også ofte ute av sinn.

395 Slik er EØS. Og det er vår utfordring og bare vi kan bøte på det.

EØS er en krevende posisjon, som stiller store krav til oss her hjemme, og for eksempel til våre utenriksstasjoner. Ja, jeg mener at denne posisjonen faktisk forutsetter, den er avhengig av, en aktiv europapolitikk.

400 Derfor har Regjeringen satt seg som mål å revitalisere arbeidet med europasakene:

405 En aktiv, offensiv europapolitikk handler om at vi må bli dyktigere til å se mulighetene, og til å fokusere på hvor vi kan bidra og hva vi kan bidra med.

EU vil snakke med oss fordi vi har ressurser, kompetanse og erfaringer.

La oss ta det mest åpenbare - energiområdet - som nå er i betydelig utvikling:

410 Både Europakommisjonen og medlemslandene ser på Norge som en av deres viktigste, strategiske energipartnere.

415 EU importerer om lag halvparten av sitt energiforbruk og denne andelen kan stige til 70 prosent om 15 år. Sikker tilgang til energi står øverst på dagsorden. Toppmøtet i forrige uke viste med all tydelighet den dynamikk som nå er

innenfor arbeidet med EUs energipolitikk.

420 Vi opplever derfor interesse fra våre europeiske venner om hva som skjer i nordområdene.

De siste dagene har jeg diskutert energi og tegnet og fortalt om nordområdene både med den estiske og den tyske utenriksministeren og med den russiske statsministeren.

425 Kollega Steinmeier og hans følge så det med egne øyne på Melkøya utenfor Hammerfest i går: Her tar en ny energiregion i nord form.

430 Det hele er imponerende, og mitt inntrykk er at perspektivene og utfordringene i nord blir tydeligst når de selv får se dette enorme, avanserte anlegget.

Samtidig ser de hvor mektig og sårbar naturen er der oppe.

435 Et annet felt er spørsmålet om sosial rettferdighet, sysselsetting og økonomisk utvikling i Europa:

Her opplever jeg at EU viser økende interesse for det som gjerne kalles "nordiske løsninger": Hvordan vi kombinerer et fleksibelt arbeidsmarked med sikkerhet for den enkelte og hvor sosial dumping må unngås. Dette omfatter selvsagt ikke 440 bare Norge, men vi har også her noe å vise frem.

For i Norden har vi lykket: Fordi vi har hatt stor tillit til hverandre, og vært i stand til å forstå og ta hensyn til hverandres interesser. Fordi vi har et hovedmål om å gi alle like muligheter. Fordi vi har et skattesystem som også har som mål å 445 sikre omfordeling. Fordi vi har en aktiv offentlig sektor; en - til internasjonal sammenlikning - effektiv offentlig sektor. Og fordi partene i arbeidslivet har spilt en konstruktiv rolle.

450 Jeg vil derfor - som jeg har sagt tidligere - ikke vike avveien for å markedsføre denne modellen. Derfor er jeg helt enig med Grete Berget, Europabevegelsens leder, som i en god kronikk i Dagsavisen nylig, understreket betydningen av at vi må se våre velferdsreformer i sammenheng med de europeiske endringene. Tidlig på 90-tallet var det mange som spådde den nordiske modellens aftensang. Nå hører vi noe annet. Den nordiske modellen og nordiske

omfordelingsmekanismer gjør oss tvert i mot bedre rustet for kunnskapsøkonomien.

460 Det er ikke det indre markedet som truer de europeiske velferdsstatene, men globalisering og manglende evne til stadig å reformere og utvikle det.

Jeg nevnte utdanning og kultur, og et annet felt hvor vi har utviklet et tett samarbeid med EU er forskning. I EUs sjette rammeprogram har norske forskere deltatt i om lag 2.500 søknader, og nesten en tredjedel av disse
465 søknadene har fått tilslag. Dette plasserer norske forskere på topp, sammen med Belgia, Frankrike og Nederland. Vi henter dermed ut omtrent like mye som vi betaler inn - i tillegg til at vi vinner adgang til ledende kunnskapsmiljøer.

470 Det viktige her er at innflytelse på Europas utvikling krever kunnskap, innsikt, nettverk og det krever engasjement:

Regjeringen vil i løpet av våren legge fram en stortingsmelding, en handlingsplan for europapolitikken, som vi kaller "EØS Pluss". Formålet med denne planen er å sikre at europapolitikken er klart forankret, i tydelige og
475 tidlige politiske prioriteringer.

Det er vårt mål å informere Stortinget tidlig om saker som er viktige for oss, selv om vi ikke bestemmer, og EUs grønnbok om energi er et eksempel på slike prosesser.
480

Ine Marie Eriksen har kalt EØS pluss for "medlemskap minus" - jeg synes det er bra for debatten at barnet har flere navn!

485 Med å informere "tidlig", som jeg nevnte, mener jeg følgende: For Norge er det avgjørende at vi kommer tidsnok og i starten av de beslutningsprosesser der vi har klare interesser.

Men vi behøver ikke være like tungt inne i alle saker. Ofte har vi felles interesser med EU. Ofte er EUs politikk også bra for Norge. Og når 25 land i Europa enes, vil det som regel være slik at vi også kan enes. - Men ikke alltid, og derfor må vi
490 være våkne, strategiske og energiske.

Vi gjennomgår nå rutiner og prosedyrer slik at vi bedre kan fremme våre

495 interesser og synspunkter.

Vi legger vekt på å konsentrere innsatsen på noen områder. Omorganiseringen av Utenriksdepartementet og utenriktjenesten - med vekt på tjenesten som en moderne kunnskapsorganisasjon - vil støtte disse endringene.

500

Åpenhet, kompetanse og deltakelse vil være avgjørende for at vi skal lykkes.

Vi må trekke sammen og bli flinkere, bedre til å se sammenhenger.

505 Vi må arbeide for et kompetanseløft i hele samfunnet. Vi må styrke utdanning og forskning innenfor dette feltet.

Regjeringen er ikke noe unntak. Vi trenger "voksenopplæring": Vi har sendt alle statssekretærene og politiske rådgivere på kurs til Brussel, og vi skal ha et eget seminar i Regjeringen om EU om kort tid.

510

Som et ledd i dette arbeidet vil vi også styrke dialogen og samarbeidet med regionale og lokale myndigheter, med arbeidslivets parter, med organisasjoner og bevegelser, tankesmier, forskere, media og andre parter.

515

Her - ja, her i salen - er det mange som sitter med erfaring, kompetanse og gode nettverk. Her er det mange som kjenner hvor skoen trykker og hvor vi kan bli bedre. Det vil være UD's utfordring å trekke dere inn i arbeidet.

520 Vi må bli bedre på å sammen utnytte vår felles kunnskapsbase.

*****

Dette bringer meg til mitt siste hovedpunkt, som jeg skisserte innledningsvis:

525

Nemlig behovet for en god europadebatt. Jeg sa i starten at en aktiv debatt er en forutsetning for en aktiv politikk. Samtale skaper løsninger. Diskusjon får fram engasjement. Åpenhet kaster lys over sakene.

530 Regjeringen ønsker å bidra til at de folkevalgte involveres på en meningsfull måte i europapolitikken, at de får informasjon tidlig, at de gis et enda bedre grunnlag for debatter om viktige veivalg og framtidige utfordringer.

535 På den måten får vi fram bredden av norske syn. Det skaper et bedre grunnlag for påvirkning.

Europadebatten må ikke foregå bare mellom ekspertene, mellom kunnskapsrike europapolitikere, de godt skolerte journalistene og kommentatorene, eller bare i
540 de formelle kanalene. Europadebatten må være synlig i de medier som vi leser og lytter til. De må foregå i de samtalerom og tenkerom der folk møtes.

Og som jeg sa innledningsvis; det kan ikke være slik at Europadebatten bare må handle om medlemskap. Den må handle også om det, men ikke bare. Det virker
545 polariserende. Det blir "oss" og "dem".

Ofte forsvinner nyansene. Ofte overdrives betydningen av tilknytningsformen.

Europadebatten ville bli en viktigere ressurs om den i større grad åpnet for
550 tvisyn, dilemmaer, tydeliggjorde muligheter, synliggjorde handlingsrom. I stedet for å være svart-hvitt, nei-eller-ja.

Forutsetningen for innflytelse er at vi er i stand til å vite, tolke og forstå det som skjer i Den europeiske union.

555

Forutsetningen for innflytelse er at vi mestrer å handle til riktig tid og på riktig måte.

Regjeringen vil derfor ta noen grep for å revitalisere europadebatten:

560

Vi vil bedre rapporteringen av europasakene. Vi vil skape økt åpenhet og synlighet om vår europapolitikk. Vi vil skape større innsikt i våre aktiviteter, i våre prioriteringer og i de resultater som oppnås. Vi øker støtten til de organisasjoner som er engasjert i europaspørsmål - slik vi annonserte i Soria
565 Moria - erklæringen. Vi vil oppfordre næringslivets aktører til å bidra i dette offentlige ordsiftet, både om lovgivning som er under utarbeidelse i EU, og om den generelle europapolitiske dagsorden.

Jeg synes at debatten i større grad bør speile at europeisk samarbeid dreier seg
570 om felles problemløsning. - Ta nå Hviterussland som tema; dette er et brennende europapolitisk tema.

Det handler om hvordan vi skal;

575

sikre fred og stabilitet, løse store klima- og miljøutfordringer, håndtere grenseoverskridende helseproblemer, sikre sosial utvikling, velferd og rettferdighet, om dette er et nasjonalt eller europeisk prosjekt, unngå sosial dumping, og hvordan vi styrker dialogen mellom ulike kulturelle og religiøse fellesskap - vår tids store dialogprosjekt. For å nevne noe.

580

Når jeg møter mine kolleger i EU, er det for å drøfte konkrete, praktiske løsninger på de utfordringer som vi alle står overfor, og som forener oss:

585

For eksempel menneskehandel, spredning av fugleinfluenza, håndtere karikaturesaken, hindre landing av tjuvfisket fisk, utviklingen i Nordområdene. For å nevne noen vidt forskjellige spørsmål.

Jeg er enig med Dag Seierstad, som i en kronikk i Nationen i fjor sa at det er en svakhet ved europadebatten at alle lett synes er uenige om alt:

590

Uenige om hvor vi står. Uenige om hvor vi skal gå. Uenige om hvilke virkemidler vi har.

595

- Ja, da er det ikke enkelt å diskutere. Den uenigheten skygger over mulighetsrommet.

I Regjeringen er det ulike syn på medlemskapsspørsmålet, men det er likevel lett å bli enige om verdier og interesser som vi skal ivareta i enkeltsaker.

600

Jeg vil derfor utfordre Europabevegelsen og Nei til EU til å sette dere ned sammen, utnytte deres samlede kompetanse - og den er stor - for sammen å utmeisle noen felles posisjoner, i noen utvalgte, viktige saker.

605

Dette er ingen spøk, og det er heller ingen 1. april - spøk. Jeg tror dere ville bli enige på en god del viktige områder. I tillegg ville det bli tydeligere hvor uenigheten ligger - bortsett fra det rent opplagte - og hva den består i. Uenighet er bra og det er reelt, men den bør ikke skygge over det vi kan og bør enes om.

610

Dersom dere tar utfordringen, vil jeg invitere dere til å presentere resultatet på

det første møtet i det nye nasjonale europaforum som vi nå arbeider for å opprette. Jeg vil komme tilbake til hva slags format, sammensetning og funksjoner et slikt forum skal ha, spesielt i lys av andre lands erfaringer med slike modeller, men det er klart at det skal ha en bred deltakelse, fra organisasjoner og ikke minst parlamentarikere, og jeg tar sikte på å lede dette nasjonale europaforumet selv.

Et felles bidrag fra dere ville fornye europadebatten - ja, det ville være med på å skape en aktiv europapolitikk.

*****

For å konkludere: I mer enn femten år har politikere holdt foredrag om EØS-avtalen. Mye har vært sagt. Jeg tror det er nødvendig at vi fra tid til annen stopper opp, ser oss tilbake og trekker noen linjer.

EØS-avtalen har fungert bedre enn mange hadde forventet og bedre enn andre hadde fryktet.

Gro Harlem Brundtland, som jeg ikke uten grunn stadig kommer tilbake til, sa det slik ved inngangen til det nye året 1995, at Norge "tjener på at det finnes felles avtalte regler som følges av alle, sterk som svak. EØS-avtalen er nå vårt aller viktigste ankerfeste. Vi må ha en ekstra vakt over denne fortøyningen for å være sikker på at den holder".

Festet og fortøyningen har holdt. Skiftende regjeringer har vaktet avtalen godt.

Jeg har utfordret dere, og jeg håper dere griper muligheten. Sammen skal vi fornye både debatten og politikken. Jeg ser derfor fram til å møte dere i det nye nasjonale europaforum.

Kilde

http://odin.dep.no/ud/norsk/aktuelt/taler/minister_a/032141-090019/dok-bn.html

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/eos-avtalen-gir-den-rom-for-en-aktiv-europapolitikk>